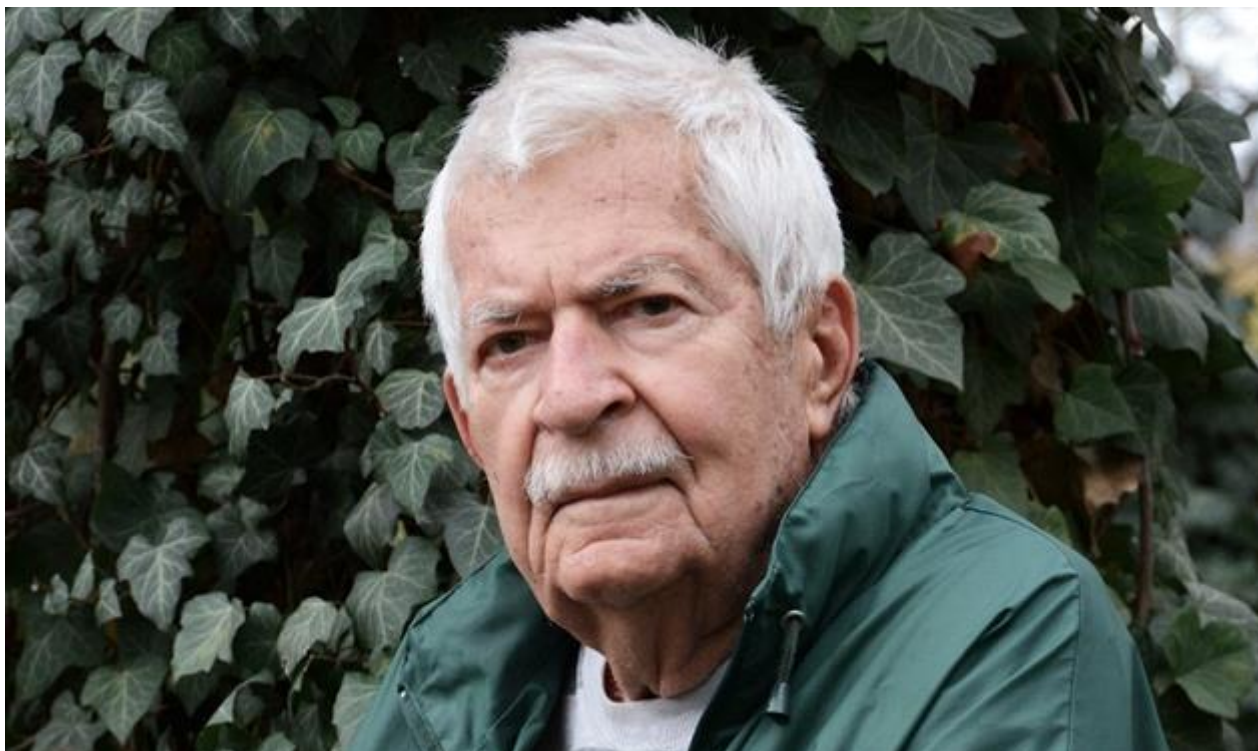

Žhavým pohledům studentek jsem se bránil těžko, říká legendární češtinář

26. května 2016

Je ikonou pražských češtinářů. Dnes je mu 86 let a vysokého věku si užívá s otevřeností, pocitem naplnění a humorem. „Konečně se dostávám do intimního kontaktu i se svými žákyněmi,“ říká Miloš Hoznauer, „pozorně naslouchají hlasu mého srdce na koronární jednotce. Ohmatávají mi kýlu, křečové žíly.“ A vzpomíná, jak odmítal pozvání domů od studentek.

Ještě chvilku bych tu rád zůstal, říká Miloš Hoznauer, češtinářská legenda a spisovatel.
| foto: Kateřina Hončová

K tabuli nevolal, literaturu nezkoušel. Jen o ní se studenty rozmlouval. A ti mu při odchodu ze třídy i tleskali. [Patřila](#) jsem mezi ně. Když nedávno ve svých šestaosmdesáti letech Miloš Hoznauer křtil svou básnickou sbírku Stařec na čekané, sál zaplnili jeho bývalí žáci. Do knihy vepisoval potměšilá, leč upřímná věnování: „Přeji Vám pěkné a bezstarostné stáří.“ Všichni jsme totiž žhavými adepty na starce na čekané.

Jak vás napadl název knihy Stařec na čekané?

Máte-li starý automobil, čekáte, kdy se něco porouchá a také kdy přestane jezdit úplně. A stejně je na tom člověk. Součástky organismu se opotřebují, neduhy přicházejí jeden za druhým a nakonec... je konec. Takže stařec je pořád na čekané, čeká na to, co se stane.

Co vás k napsání knihy přimělo?

Impulsem k napsání mé knížky byly různé brožurky typu Cesta do stáří, Jak stárnout pomalu, kde jsem se dočítal o výhodách pozdního věku. Různí experti radí, jak je nutné si zachovat do poslední chvíle aktivní udržování psychického, intelektuálního a sexuálního života, ale například instruktáž k té třetí položce chybí.

Dokázal byste ji poskytnout vy?

Já ji ve své knížce mám. Nejdůležitější je zajistit si vhodného partnera – ideálně citlivou a trpělivou manželku.

Stáří, to může být i zvědavost

Můžeme z vaší knihy citovat?

Ale ano: „Při devastaci kyčlí, pokročilé artróze horních i dolních končetin, havarijnímu stavu krční páteře a chronické [bolesti v zádech](#) není vůbec snadné zaujmout vhodnou polohu. Předpokládejme však, že aspoň jeden [loket](#) a jedno koleno lze použít. V tu chvíli přichází otázka oněch klasických pohybů. Příliš pomalé by mohly ohrozit beztlak křehkou erekci, příliš rychlé hrozí infarktem. Mám však zkušenost, že zvolíte-li správnou frekvenci, dojde s velkou pravděpodobností k takzvaného orgasmu. Přesvědčivým důkazem je i náhlá ztráta erekce, kterou provází pocit velké úlevy. Tedy hlavně u partnerky, která už ví, že bude mít nějaký čas pokoj... Ale ještě nemáte vyhráno, protože po milostném aktu není vůbec snadné se zase postavit na nohy. Vínou křeče, která je mimochodem mnohem intenzivnější a trvá déle než ta předešlá.“

Jan Neruda psal, že někteří lidé stárnou do hořkosti, zloby a mrzutosti, jiní do shovívavosti, dobrosrdečnosti a velkorysosti. Jak to máte vy?

Chtěl bych být jako věhlasný mikrobiolog Ctirad John. Ptali se ho, je-li něco na stáří hezké. „Ta velká životní zkušenost,“ odpověděl s fascinující pokorou a moudrostí. „To, že jste potkali spoustu lidí a prožili velké množství příběhů, ze všeho jste si zobnuli. A to všechno jste teď vy. Takže pokud vám to dovolí zdravý a částečně i mozek, můžete na to vše naroubovat zvědavost, jak to bude dál...“

Co je na stáří nejhorší?

Člověk se najednou ocitne v kategorii lidí, kteří jsou částí společnosti na obtíž. Starý člověk je automaticky ošklivý, neschopný, méněcenný, nemocný, impotentní... A jestliže to poslední není pravda, pak je to oplzlý stařík. Je-li chudý, říká se mu starý nuzák, má-li [peníze](#), je to prachatý dědek... Když na nedávné přednášce o důstojnosti ve stáří profesor Jan Sokol tvrdil, že člověk by se měl snažit svůj život ke stáru pěkně uzavřít, aby se z něj stal celistvý příběh, chtěl jsem mu převyprávět svou čerstvou zkušenost.

Miloš Hoznauer

Narodil se 21. září 1929 v polabské vesnici Drahelice. Po absolvování nymburského gymnázia vystudoval na Filozofické fakultě UK v Praze obor čeština a ruština. Tyto předměty vyučoval po více než čtyři desetiletí jako pražský gymnaziální profesor Na Zatlane, Nad Štolou a Na Vítězné pláni. V 60. letech na sebe upozornil svými články v Literárních novinách. Podle jeho reportáží

byl natočen i film Zvědavé kamery. Několik let působil na katedře literatury Filozofické fakulty.

Těsně před sovětskou invazí odevzdal do nakladatelství Československý spisovatel rukopis své první satirické knihy o socialistickém školství *Laterna pedakomika*. Už nevyšla a dvacet let nesměl publikovat. Po roce 1989 přednášel na Pedagogické fakultě UK o exilových a samizdatových autorech a vyšly mu knihy *Cesta do hlubin kantorovy duše* a *Dobrodružství s literaturou*. Jeho loňská sbírka básniček *Stařec na čekané* (s krásnými fotografiemi Jana Kučery) byla nečekaně hned rozebrána, čtenáři si letos vyžádali dotisk.

Převyprávět ji teď můžete nám.

Na návštěvě u vnučky jsem byl přítomen krmení a přebalování miminka. Obojí se konalo v radostné atmosféře, plné laskavých a mazlivých slůvek, něžných doteků. Jeden životní příběh tady krásně začínal. Tři dny nato jsem navštívil svého dlouholetého kamaráda na interně pražské nemocnice. Bývalý ligový volejbalista, profesor dějepisu, absolvent filozofické fakulty. A také jsem zažil krmení a přebalování. Jenže žádná laskavá slůvka, sestra jen řekla: „To jste nemohl zazvonit dřív?!“ Nikdy nezapomenu na kamarádův provinilý a rozpačitý výraz. Dá se říci, že tady končil jeden život a zároveň se vracel na počátek. Vypadalo to na celistvý příběh, ale vůbec ne pěkný.

Jako profesor češtiny na gymnáziu Na Vítězné pláni jste stáří věnoval i samostatnou maturitní otázku, obraz stáří v naší a světové literatuře.

Rád jsem poslouchal, když osmnáctiletá dívčí ústa recitovala verše z Halasových *Starých žen*: „Oči byly předsíňky mrákot, ruce záhonky žil a hnízda křečí. A z vlasů zbyl jen hubený smyčec pro pohřební melodii... „

Došlo i na Boženu Němcovou: „Z vozu slézá stařenka v bílé plachetce, má vlasy jako sníh a scvrklé ruce. Ale babičko, vy máte jen tři zuby.“ Víte ale, kolik bylo Babičce, když přijela na Staré Bělidlo?

Sedmdesát?

Pětapadesát...

To jsem měl vědět. Řekl bych: Tu mladici mi sem netahejte!

Nad zakázanou knihou jsem rozesmál i inspekci

Během normalizace jste nesměl publikovat ani učit na vysoké škole. Přesto jste měl odvahu nám v hodinách češtiny číst texty zapovězených autorů.

Když se to dozvěděl Ludvík Vaculík, posílal mi své knížky jako učební pomůcky. A postupně jsem získával zastánce z řad vlivných rodičů, jejichž děti jsem Na Vítězné pláni učil. V roce 1978 přišel inspektor s udáním, že hanobím sovětské filmy. Zastal se mě plukovník Hübler, šéf kontrarozvědky a táta vašeho spolužáka. Zavolal tehdy

inspektorovi a řekl mu: „Kdybyste ty filmy viděl, tak byste se hodnocení nedivil.“ Tím vyšetřování skončilo.

Jednou na škole probíhala hloubková inspekce. Vy jste potřeboval pro něco dojít do sborovny a nám jste řekl: „Kdyby přišel soudruh hloubkový, oznamte mu, že mám telefon z Moskvy.“

Pamatuji si, reagovali jste potleskem a já jsem si toho vážil. Jindy mě ředitel upozornil, že mi na hodinu k maturantům přijde ústřední inspektorka Načeradská, předsedkyně KSČ na školském odboru Národního výboru Praha. Já jsem měl zrovna připravenou četbu z Otčenáškovy Mladíka z povolání, kterého stáhli z prodeje. Přesto jsem tu zapovězenou knihu do třídy vzal a uvedl ji slovy: „Možná, že někteří z vás budou pracovat jako cenzoři. Posuďte sami, které pasáže byste vyškrtli.“ Třída se bavila. Dokonce i inspektorka se několikrát neubránila smíchu. Literatura nad ní zvítězila a tuto sekernici polidštily. Po hodině mi řekla: „To nebyla špatná hodina, ale neužívejte, prosím, výraz cenzor a zákaz. Mluvte o tiskovém dohledu a nedoporučení k vydání.“

Hoznauerovy hodiny netrpěly stereotypem.

Nejvíce jsme se vždycky těšili na vaše pověstné slohové práce. Mnohé z nás jste jimi nasměroval k budoucí profesi. Rádi se k vám hlásí Jiří Suchý, moderátorka Lucie Výborná, básník Jiří Rulík, herečka Táňa Medvecká...

Té jsem prý při recitaci vytýkal příliš teatrální projev. Ano, psali jste krásné, upřímné a otevřené úvahy. Vždycky každý měsíc jiné téma. Soutěžilo se o nejlepší slohy. Jednou jsem zadal téma „Co Čech, to...“. Kategorii si mohl vybrat každý sám. Žákyně Kukelková to pojala jako abecedu: Co Čech, to automobilista, byrokrat, cestovatel, číman, demagog... až se dostala ke žvanilovi.

Jiné téma znělo „Čím nechci v životě být“.

Ano a nejvíc mě zasáhlo, když učitelé skončili v hitparádě tří nejhorších profesí. Celý život jsem pak měl v kabinetu nad [stolem](#) pověšený úryvek ze slohu Michala Volného: „Vidím před sebou vševědoucího kantora. Vyzbrojen učebnicovými frázemi má přece jediný on patent na rozum!“ Snažil jsem se pak nikdy nebýt oním samolibým vševědem, který neomylným hlasem vykládá i hluboké omyly. Jednou jsem zaslechl rozhovor, kdy studenti z vedlejší třídy chtěli o přestávce slyšet téma nově zadaného slohového úkolu. A právě Michal Volný jim líčil: „Představte si, že ten vůl nám dal: Co bych kázal v kapli Betlémské.“ Poklepal jsem mu na rameno a řekl: „Však vy ten sloh napíšete zase pěkně.“

Dával jste nám i individuální slohy, pamatujete na nějaký?

Třeba studentce, která neustále konzumovala svačinu při vyučování pod lavicí, jsem uložil téma *Obraz jídla v naší a světové literatuře*. Poradila si s úkolem netradičně. Za týden její otec přinášel do třídy podnosy s vybranými pokrmy a dcera i několik lahví, které měly sloužit jako rekvizity k zadanému úkolu. Musím říci, že jsem měl hroznou chuť popíjet calvados jako Hemingway nebo víno pro krále Karla s Buškem z Velhartic. Ale chtěl jsem se potrestat a zdržel se obecného hodokvasu. Dodnes toho lituji.

Jakou známku tehdy ona studentka dostala?

Z referátu dostala výbornou, jen jsem jí vytkl, že tam nebyla zmínka o medovině, kterou Šárka opila Ctirada. To všechno jsou historiky, které mi studenti na třídních srazech, kam jsem několikrát do roka stále zván, dodnes připomínají. Ostatně i Stařec na čekané vznikl tak, že jednou jsem si na maturitním srazu stěžoval na stařecké neduhy a Pepa Šťastný povídá: „Co kdybyste, pane profesore, tentokrát napsal sloh vy? Téma bude Stáří.“

Pozvání domů od studentek jsem odmítal. Nerad

Na Vítězné pláni jste měl mnoho tajných obdivovatelek.

Jedna bývalá studentka mi po letech na maturitním srazu vytkla, jak jsem si jí vůbec nevšímal, přestože ke mně vysílala denně žhavé zamilované [pohledy](#). Po škole pak chodila do blízkého parku na Vyšehrad, kde vysedávala na opuštěné lavičce pod hradbami a představovala si, co by mi pověděla, kdybych tam seděl s ní.

Jak se kantoři brání půvabům svých žákyň?

Někdy bylo kouzlo očí takové, že se mu člověk ani nechtěl bránit. Jedna dívka mi podávala pero a z něj úplně létaly elektrické výboje. Ale u nich to zůstalo. Když jsem dostal pozvání domů, to už jsem – ač nerad – odmítal. Vyprávím o tom ve své knížce *Cesta do hlubin kantorovy duše*.

Miloš Hoznauer na lyžařském výcviku. Je to jeden z oněch žhavých pohledů studentek?

Miloš Hoznauer a ženy. Tohle byly profesorovy oblíbené studentky.

A co společná procházka, ta ještě nebyla za hranicí?

Rád vzpomínám na studentku, se kterou jsem se jednou večer procházel, dotýkali jsme se rameny, ona mi položila hlavu na prsa a já jsem dýchal do jejích mokrých vlasů... A pak jsem se jednou zamiloval na maturitním večírku. Ta krásná a inteligentní mladá žena už ale nebyla moje žákyně, neboť měla tři dny po maturitě. Ještě dnes má v moci moje srdce, když na koronární jednotce sleduje jeho arytmii a nedomykavost.

Kde všude potkáváte bývalé žáky?

Uprostřed jihočeského rybníka i na břehu jezera Loch Ness. Na sjezdovkách tuzemských i zahraničních. Kupoval jsem vánoční stromek. Vybral jsem si, prodavač ho změřil, pak teprve mne. „Jé, pan profesor! Přejďte za deset minut, já vám ho nachystám.“ Byl velmi pěkně zabalený, i s litrovou lahví becherovky. Jindy celník cvrnká do celního prohlášení, to bylo ještě za totality, a chce vědět, jestli si pamatuji, jak jsem ho dusil při rozborech básní. Nedávno jsem ležel ve fakultní nemocnici před operací kýly. Zastavil se u mne jeden lékař a překvapeně se ptal, co tady dělám. „Čekám na nůž, Komárku.“ „Tak to já si vás vezmu, pane profesore,“ odpověděl. Když jsem se probudil z narkózy, skláněla se nade mnou andělská tvář v bílém rouše. Jsem v nebi? Ještě ne, jen se paní doktorka z jiného pavilonu také dozvěděla, že tam ležím.

Začátek důchodu je jedním z nejlepších období

V jedné povídce popisujete svou poslední hodinu češtiny v červnu roku 1993...

Na rozloučenou jsem studentům četl ze své nejmilejší knížky Země lidí od Antoina de Saint-Exupéryho. Vybral jsem úryvek, kde autor vypráví o svém kamarádovi letci, který se zřítil při přeletu And. Za [okny](#) školy panovala třicetistupňová vedra, zatímco my jsme se ocitli v místech čtyřicetistupňových mrazů. Potom jsme diskutovali o různých typech hrdinů v národních literaturách. Když zazvonilo, trochu déle než obvykle jsem postál před lavicemi, popřál studentům pěkné prázdniny a tím skončila čtyřicetiletá etapa mého života. Po ulici už šel domů starobní důchodce...

Důchodce, který však ještě napsal mnoho odborných článků, učebnic a vystupoval s přednáškami.

Byl jsem vlastně mile překvapený, jak stáří docela dobře začíná. Najednou nemusíte vstávat do práce, máte volno na spoustu věcí. Jdete si zaplavat do bazénu či zahrát tenis, kdy chcete. Chodíte na návštěvy ke kamarádům. O všechno se zajímáte, konečně lepíte fotoalba, čtete knížky, na které jste v životě neměli čas. Občas vás pozvou někam na přednášku, napíšete článek.

Vykreslujete to jako pohádku.

Život vám připadá velmi pohodlný. Pár zdravotních problémů vás nevyvede z míry, potíže přece mají i ti mladší... Sex vás ještě baví, žádné tabletky nepotřebujete. A protože jste si na stará kolena našetřili pár korun, na jaře si dopřejete lyžování na ledovci, takže k moři jedete už krásně opálení. A také více telefonujete dětem. Užíváte si chytrých vnučat, která vás zásobují svými roztomilými výroky a výtvary. Zkrátka, jak píšu ve své knížce, tohle životní období jste ochotni považovat za jedno z nejlepších. Jediné, co vám vadí, je označení „důchodce“ a sousloví „starobní důchod“.

Senior zní docela dobře.

Stejně jako univerzita třetího věku... Prostě život jde klidně dál, větší nepříjemnosti se vám vyhýbají. A vy se ještě neptáte, jak dlouho. Pak oslavíte sedmdesátku, potěší vás všichni gratulanti, kteří vám řeknou, že na svůj věk nevypadáte. Zlomí se to v pětasedmdesáti. Tehdy mi zrovna vyšla knížka Cesta do hlubin kantorovy duše. Na autogramiádě jsem vítal [celebrity](#), vystříhoval jsem si pochvalné recenze. Žil jsem v iluzi, jak na mě neplatí ono „vysoké stáří“, které začíná právě v tomto věku. Jenže biologické hodiny ošálit nejde.

Ještě v pětasedmdesáti jste hrál s vnučaty tenis, lyžoval, ne?

Jenže najednou byl tenisový míček příliš malý, než abych ho viděl a dobře odehrál. Jak přicházejí stařecké neduhy, najednou se člověk musí obejít beze všeho, co měl rád. Horské túry vyměníte za procházky v parku. Doktor vám neprodlouží řidičák. A tak to pokračuje. Karty si dáváte k očím, sousedovi už do nich nevidíte. Než si pořídíte naslouchátka, obviňujete okolí ze špatné artikulace, zatímco sousedi si stěžují na hlučnost vaší televize.

A repertoár nepříjemností se zvětšuje.

Čaj z konvice lijete vedle hrnku. Nevypínáte vařič. Zapomínáte klíče v zámku. Názvy ulic jsou příliš vysoko. Odjezdy autobusů nečitelné. Než zjistíte číslo tramvaje, už odjede. A čekáte, co přijde dál. Dočkáte se! Nastává čas léků, injekcí a operací. Mění se váš vztah k životu. Nechcete hrát s vnučaty pexeso nebo Člověče nezlob se. K

univerzitám třetího věku začínáte pociťovat odpor, protože nechápete, k čemu vám ještě budou nějaké vědomosti. Další díl seriálu je tady. Nedávno jsme navštívili s kamarády premiéru v Semaforu. Jeden z nás neviděl, že přišla na scénu Jitka Molavcová, druhý neslyšel, co říká, třetí nemohla vstát z nepohodlného sedadla a čtvrtého jsme cestou k metru téměř nesli. Takže to byla pro nás derniéra.

„Ještě se mi nechce na onen svět, ale opakovat svůj život znovu bych nechtěl, byly v něm i tragédie, které bych nechtěl zažít znovu,“ říká.

Co pak s takovým životem?

Nastává rozhodování, zda trpně očekávat blížící se konec, nebo pátrat po nějakých opěrných bodech. A nemyslím tím jen hůl a chodítko či invalidní vozík. Člověk musí najít radost v tom, co je. A ne se trápit tím, co není.

Jaké jsou vaše opěrné body?

Početná rodina, byť ne vždy mi dochází, jak velký je to životní dar moci sledovat tolikrát a z takové blízkosti vývoj nejdřív bezmocných tvorečků, ze kterých nakonec stanou dospělí lidé. Člověk má potěšení z jejich úspěchů, rád slýchá o jejich prvních láskách. Jenže také prožíváte jejich nezdary a zklamání. Proto je mi velkou oporou i společenství bývalých studentů. Konečně se dostávám do intimního kontaktu i se svými žákyněmi. Pozorně naslouchají hlasu mého srdce na koronární jednotce. Ohmatávají mi kýlu, křečové žíly, odstraňují nádory. Jim vděčím za to, že jsem ještě na živu.

Vím, jak chutná pocit naplnění

Jezdíte ještě na třídní srazy nymburského gymnázia, kde jste v roce 1948 maturoval?

Scházíme se v hospůdce Katovna u městských hradeb. Tříkrát do roka, protože se bojíme roční přestávky, že bychom se potom hůře viděli, slyšeli a hůř poznávali. Je nás deset, ale ne vždy. Do kouta odložíme sedm holí a dvě chodítka. Pak si podáme ruce, obejmeme se. Popovídáme o operacích, které jsme zvládli, a pádech, které jsme přežili. Sdělíme si aktuální počet vnučat a pravnoučat. A také vyslechneme zprávy o těch, co se nedostavili. A přece se tam na své kamarády vždycky těším.

V pětasedmdesáti jsme napsal knihu o kantorech, v pětaosmdesáti o stáří. Co chystáte k pětadevadesátce?

Bude to thriller Tříkrát a dost o mých manželstvích. To první začalo jako z románu. Alenka byla vzácná bytost. Pocházela z křesťanské rodiny a byla přesvědčená, že předmanželský sex je něco hříšného. Seznámili jsme se na fakultě, takže jsme se brali ještě jako studenti, abychom to nemuseli řešit. Měli jsme dvě děti a pak, ještě jí nebylo ani čtyřicet, zemřela na rakovinu jater. Její umírání bylo strašné. Tehdy se ještě žádné transplantace nedělaly, nic nepomohlo. Dětem bylo sedm a jedenáct.

Znovu jste se oženil...

S druhou ženou už nám stačil od kontaktu očí k milostnému objetí jeden den. Ona byla okouzující zářivá blondýna, milování bylo v jejím podání nezapomenutelné. Jenže nejste pořád na loži. Po několika úžasných letech jsme se začali názorově příliš rozcházet. Nejdřív v otázce výchovy dětí, nakonec jsem si musel vybrat, zda v bytě zůstane ona, nebo exilová a samizdatová literatura. A tak jsme se po dvaceti letech rozvedli. Helenka, moje třetí paní, je strašně cudná puritánka. Když jsem ji po Vánocích na jedné poetické procházce zasněženou Prahou vzal poprvé za ruku, vytrhla se mi se slovy: „To ještě ne, až na jaře.“ Jí bylo padesát šest a mně šedesát pět. Jsme spolu už jednadvacet let.

Spisovatel Viktor Fischl ve své sbírce [Krása](#) šedin říká: „Až teď slyším všechnu radost ve zpěvu ptáků a všechen mír v bublání potoků a šepotu listí. Až teď dovedu opravdu vychutnat vůně, o nichž vím, že mi je vánek už jistě mnohokrát nepřinese.“ Cítíte to podobně?

Takové texty jsou velmi užitečné pro nespokojené starce, jako jsem já. Víte, já už se netoužím toulat po Paříži a stát před obrazy impresionistů, už netoužím sjíždět dolomitské sjezdovky, vyhrávat tenisová utkání, zápasit s mořskými vlnami, mít úspěch u posluchačů a dotýkat se přitažlivých žen. Víím, jak chutná pocit naplnění. Zdá se mi, že jsem všechno řekl, všechno viděl, všechno prožil. A přece se mi ještě nechce na onen svět. Kdyby mi však smrt, než sekne kosou, nabídla zopakovat si život ve stejné podobě ještě jednou, tak bych řekl: „Raději to ukončíme.“ Byly v něm tragédie, které bych nechtěl znovu zažívat.

Bojíte se smrti?

Mám obavu ze způsobu umírání. Bojím se léčebny dlouhodobě nemocných. Nejlepší by byl infarkt při štípání dříví na naší hájovně. Nedávno umíral Ludvík Vaculík v rodinném kruhu. A to nebylo špatné umírání. Něco takového bych si přál i já. Bylo by však těžké všechny mé blízké umístit kolem jedné smrtelné postele. Mám tři dcery, dva syny, šestnáct vnučat a tři pravnoučata, takže by to mohlo přijít někde v přírodě

u naší hájovny uprostřed kokořínských lesů, skal a roklí. Listí se pomalu snáší k zemi, já usínám. No, a právě pro tyto krásy bych však na světě rád ještě chvíli zůstal.

Autor: Dana Emingerová, National Geographic